

LO GRINHON

LA GAZETA D'AVI VIVARES D'IÈN
N° 38

N° 38 IVERN DE 99- 2000

SOMARI

- 1- 2000
- 2-La torn de Babel
- 3- E lo bonur tornèt
- 5- Quauques proverbes e ditons
- 6- Balada gormanda en Occitania

2000

Quò fai un petit moment qu'avem entamenat lo darrèir an dau sègle e siem un pauc vergohnós d'avèir tant tarjat per vos dire :

"Bonjorn ! Bon an !"

Lo monde an cregut qu'aqu'èra la fin dau millenari e an déjà fait la rebola. Mas per faire un milhièr, fau que lo milhième sise achabat ; quand devetz 1 000 F paietz pas solament 999 F. Per faire dos milenari, fau que la doas milhièma annaa sise achabaa. Farem doncas la verai rebola a la fin d'aquele an 2 000. Quò farà doas festas per lo meme evenament, veiquià tot !

Davant d'entamenar aquele an novèl nos a faugut fenir 1 999. Quò se faguèt pas sans pena e davant de merir la bestia rapitèt durament. Sa coà de tempesta foitèt ben mau los boès e "*i a de rores tombats per lo vent que nos faran fauta de temps*". De monde an festat la viraa de l'an a la clartat d'un petit lume sans electricitat...

D'un autre costat, avem vegut, a Seattle, las borrolas bolicar lo borrolièr que lo pè de la mondializacion se creiá d'espotir. E l'occitan fuguèt reconeissut per l'estat... L'estat italian ! Ren es jamai perfèt ! I a encara de que faire per l'an que ven... e aqueles d'après.

Per dos mila, vos soetem un an doç. E que si siem pas mai, lo Grinhon sise encara aquí !

M.N.

LO GRINHON es la gazeta de l'associacion occitana "PARLAREM EN VIVARES" de vès ANONAI. Es mandat a tots los aderents.

Per lo receure, mandar 50 F a:

LO GRINHON
Lo Petit Avanon
07370 OZON

Faire lo chèc a l'ordre de PARLAREM EN VIVARES
Las adesions partan dau N° de Prima e s'achaban daube lo N° d'Ivern.

La torn de BABEL

Pareis que se compreniam plus los òmes que bastissían la granda torn. Dièu voliá los punir. Benlèu i anèm tornar.

Dins la politica sovent l'òm se planh de çò que quauques uns se servan , coma l'òm dit en francès, de la lenga de bòsc (boes). Es a dire que parlan per ren dire, endurman lo paure monde e coma aquò empachan las questions que poirian geinar.

Per assurat i a pas qu'en politica que lo monde parlan per rendre o mai encara escondan las paraulas sos una barjaca mai o mens tecnocratica.

Dins lo monde industrializat, tecnic (e mai scientific) per se'n sortir encuèi fau comprendre la lenga de l'America. Doncas, paure monde, nòstre francès resta pas mai qu'una lenga de sos developats. De representants e delegats de sindicats de nòstre caire n'an fait l'esperiença.

Mas an sauput respondre en bailant au patron una petita leiçon ...d'occitan.

Veiquiá lo document que l'òm nos a fait passar e que deuriá vos amuser.

G.B.

Per aidar vòstra lectura :

Monsur lo president,

Dimarç lo 7 de julhet a l'ocasion dau C.C.E. nos avètz bailat un document qu'avèm pas pogut deichifrar per çò que sièm de simples emploiats qu'avèm pas estudiat la lenga de Shakespeare a l'escòla e n'avèm pas pogut comprendre çò que voliá dire per poire discutir e faire nòstre travalh de representants dau personal.

Qu'es perqué a nòstre torn, avèm deicidat d'aquesta presenta letra per vos demandar, dins nòstre patois de l'Ardescha de ben comprendre qu'anèm pas contunuar encara de temps de nos faire permenar. Comencèm de n'aver pro !

Qu'es pas coma aquò qu'anèm melhorar lo dialog, aquò es pas de bon travalh !

Esperèm que comprendrètz qu'es urjenç de nos faire passar de documents en francès per l'enterès de tota la societat.

Volètz ben acceptar nòstras salutations.

Lo representant sindical centrau

Lo delegat sindical centrau

Syndicat CGT ~~XXXXXXXXXX~~

à Mouchu ~~XXXXXXXXXX~~
Président Directeur Général ~~XXXXXXXXXX~~
7, avenue Raspail
~~XXXXXXXXXX~~

Région n.° : ~~XXXXXXXXXX~~

10 JUL. 1998

Service du Personnel

Mouchu lou prejidè.

Dinarç 07 Juli à l'ocasion d'un CCE nous avès baïta un doucumin qu'avin pas pòudu deïtsifra - perçete qué siout de simples emploïa qu'avin pas estudié la linguo de "SHAKESPEARE" à l'escola et n'avin pas pòudu coumprindré ché qué voulió diré per pouïre discuta e faire nòstre traba de réprésentan do persounel.

Queï perqué, à nostre tour, avin désside de questa préjinta letra per vous démonda, din nòstre patois de l'ardèche, de bin coumprindré qu'annin pas coustinua encare loutin à nous faire permenar! Car coumenchiu: d'in aveinè prou!

Queï pas coumo co qu'annin améliora lou dialougo cer acoquo çï pas de bouin traba!

Espérin qué voi coumprindré qu'ei urdinté de nous faire parvèni de doucumin en francès per l'intérés de touto la sociéta!

Voilé ben accepta nos salutations.

Lou représentat syndical centrau CGT,

Lou délégué syndical centrau CGT,

~~XXXXXXXXXX~~

~~XXXXXXXXXX~~

~~XXXXXXXXXX~~

~~XXXXXXXXXX~~

Fa à Bourg-les-Valinçe, lou Divindré 10 Juli 1998.

E LO BONEÛR TORNÈT ... (conte)

Noël est déjà un peu loin mais voici un petit conte de Marie Mourier. Une histoire qui se passe à une époque qu'elle a bien connue, où la vie, que l'on soit à la campagne ou qu'on l'ait quittée, était bien rude pour les petites gens. Quand les coups durs survenaient, il ne fallait, bien souvent, conter que sur soi. Il n'y a pas de miracles dans ce conte. Seulement du courage et de l'amour.

Quand lo Noret e la Nòemiá, tots dos enfants de païsans en païs de montanha, s'esposèran decidèran de pas viure en aquela campanha onte lo monde restavan paures, batalhant per faire tot a braç los travalhs tant penables en aquele mauvès païs tot en pendolairas, s'escrapionant tot l'an per ganhar a pena per viure e païar lo fermatge.

Trovèran doncas a se lotjar pres de la vila e d'una usina onte Noret, bon ovrièr, tarjèt pas a bien ganhar sa viá. Nòemiá, urosa, teniá lhur petit menatge, contenta d'aveir una maison pròpra e de corre sans esclòps que botava plus que per trabalhar lo petit jardin que la tochava e que tarjèran pas a drapilhar, un, dos e tres gentis petits enfants, dos garçons e una petita. Tot simplement, Noret e Nòemiá èran eürós.

Coma si la chança èra pas feita per lo petit monde, lo malur tardèt pas a lhur tombar dessus, un jorn que Nòemiá e sos petiòtons esperavan Noret que tarjava a rentrer. Veiquíá que lo contramèstre de son usina venguèt los avertir que Noret se trovava a l'ospitau, après qu'a l'usina, una machina en versant l'aviá per meitat escrasat.

A las corsas a l'ospitau, Nòemiá trovèt son paure òme, las doas jambas dedins lo plastre, que se demandava si poríá jamai tornar corre. E de se faire de mauvès sang per sa femna e sos enfants, coma anavan faire, plus de pàia, plus de moiens per viure e païar lo loïèr, los soenhs pas tots gratuits en aquela epòca.

Nòemiá, aube un grand coratge, se botèt a cherchar e trovèt a trabalhar per çò que, eürosament, sos parents se charjavan d'elevar los enfants per quauques temps, sus lo còp contents dau chanjament tant eürós a la campanha e tant amats per los grands-parents, mas que de fèi, surtot lo vespre, demandavan lhurs popà e momà e ploravan de temps davant de s'endormir.

Noret, tojorn a l'ospitau, trovava lo temps long. Nòemiá, tots los jorns, en sortant dau travalh, l'anava veire, eissublant sa pròpra pena per l'encoratjar, parlar daus enfants que se portavan bien e tant bravonets.

Quand, enfin desplatrat, eissaièt de se tenir drèit e de tornar corre, lo paure òme se trovèt telament estropiat, aube sas jambas totas torsuás e boitant, d'una maniera que lo nèir lo prenguèt en pensant que poríá jamai plus trabalhar per nurrir sa familha. Perdèt tot espèr de garir, lo gost de viure e de veire lo monde a causa d'aqueles que meprisan los paures e los estropiats. Pasmens aqu'es pas una tara e sovent, aube lo coratge e lo travalh, lo monde se'n sortan, i a que de la bestisa que dengun ne'n garis.

Penable coma tot, tojorn a gronhar après sa paura femna que, pasmens, ne'n poviá plus e se quesava per pas se gibar mas tant sovent a bot de fòrça e de paciènça; Plorava tota sola coma una maleürosa de pensar que, benlèu, lo bonur tornariá pas dedins lhur maison. Mas, malgrèt tot, aube tot son coratge, se forçava a gardar l'espèr,

l'espèr que fai viure, sans mostrar sa pena. Sos enfants la devinavan e tròp sovent èran bien tristes per lhur atge.

De totas sas misèras, la gròssa pena de Nòemiá èra de pensar que sos enfants n'aurián pas per Chalendas qu'aprovava, l'auranja e las papilhòtas que, ila meme, trovava dedins sos esclòps quand èra petiòtona. Mas per pas faire de detas aquò oblijava a tant de privacions. Malgrèt tot, esperava totjorn e se trovava eürosa, aube quauques jorns de congèt, de los avèir aube ila per Chalendas, ès sa maison.

Dos jorns davant la fèsta, los menèt doncas a l'ospitau veire lhur paire, eürós de los trovar si bravonets e sa femna tant coratjosa, mas pasmens tant einoiat de pensar qu'avián pas la chança daus autres enfants.

Noret, tot estravirat, se botèt a avèir envèia de garir, de se'n anar d'aquele ospitau e que, meme boeitós e esjangarèl, de chercher trovar dau trabalh, ganhar sa viá, çò que ben sur arrivèt plus tard, eürosament pas tant estropiat qu'aviá pensat.

Mas per sortir de l'ospitau tot de seguida, los medacins o volián pas. Lo jorn davant Noël, tots los malautes recevián un petit colis de gatariás. Noret avisava lo seu, jamai poria n'avalat un brison en pensant que sos enfants ne'n serián privats. Mas una idèia lo prenguèt.

Lo vèspre de Chalendas, au moment que las campanas sonavan a briu de volaa los promèirs de la messa de meianut, Noret, en s'escondant, arrivèt a sortir de l'ospitau. Son paquet sos lo braç, en boiteiant, trauchèt ès sa maison, trovèt sa familha prompta a partir per la glihèsa onte se'n anèran en plorant de boneür, d'un boneür que, au moens aquele jorn, semblava tornar per lhur faire eissublar tant de misèras.

Noret los esperava au caire. Quand tornèran, los enfants trovèran dedins lhurs galòchas de setmana, pausaas davant la chaminèia per lhur paire, l'auranja e las duas papilhòtas que jamai aurián ausat esperar.

Coma aquò per aquele paure monde, lo melhor Noël de lhur viá fuguèt aquele que pensavan que seriá lo mai mauvès. Aquò fai que chau jamai placar d'esperar. Qu'es per causa que, dempús totjorn, se ditz e se dirà encara que l'espèr fai viure, que ren es jamai estat que non torne, quauques fèi meme per lo boneür.

E perqué pas ? Per que mon conte fenisse bien.

Marie MOURIER

Vocabulaire :

S'escraponiar = s'épuiser.

Tarjar = tarder.

Drapilhar = piétiner.

Quesar (se) = se taire.

Gibar (se) = se battre, se quereller.

Eijangarèl = boiteux, privé de l'usage d'une jambe.

Trauchar = aller jusqu'à ...

Placar = arrêter, cesser.

Quauques proverbes e ditons

Entende encara ma paura maire nos dire, quand li aviá quaucam d'important a faire lo lendeman, e que chaudriá se levar de bon matin :

"Deman, la levada serà pas elh prat ! "

Me rapele quelas paraulas d'una vesina, la Marie Colomb, quand nos aprenia la mòrt de quauqu'un :

"Tant direm que diran ! "

(A fòrça d'anonçar la mòrt daus autres, un jorn quauqu'un anonçarà la nòstra)

Per consolar tala o tala persona de pas aver achabat son trabalh, n'òm disiá :

"La maire daus jorns es encara plena ! "

Vès Anonai diriam :

"I a d'autres jorns detrès lo suc !"

Quand un riche aviá la chança de ganhar encara mai d'argent, lo monde disian :

"Las peiras runlan vès los claces. "

E, elh contrari, si un paure maleüròs veniá a tombar malaute, pensavan que :

"La misèra seg lo pietritge. "

Quand un evenament veniá sans dire gara s'òpausar aus projets de quauqu'un, aqu'èra que :

"La caia a tombat lo taulièr. "

Disian d'un messongièr que :

"Mèma si aviá avalat un grapaud e que la coèta lhi sortiguessa encara de la gòrja, diriá qu'aquò's pas verai. "

Certains de ces proverbes et expressions se trouvent, sous une forme ou sous une autre, dans l'excellent ouvrage de Georges MASSOT :

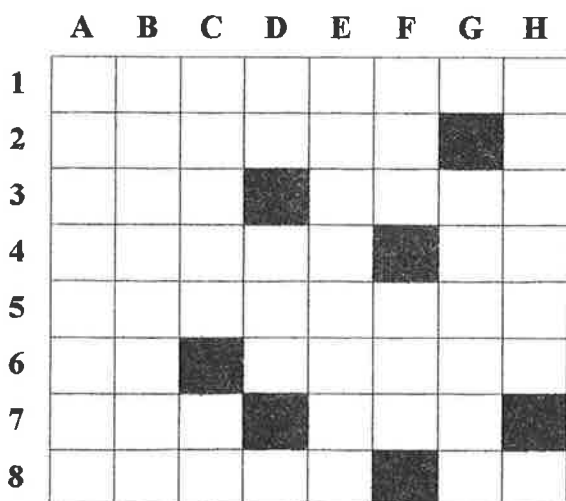
"Proverbes et dictons d'Ardèche et savoir populaire" aux Editions de Candide

Auguste Chambouleyron

Vocabulari

levada = canal d'irrigation d'un pré (jeu de mots avec lever). detrès, darrèir = derrière
claç(plur. claces) = cailloux. sègre, seure = suivre. pietritge = faiblesse
taulièr = étal, étalage

LOS MOTS CROISATS dau Gui

1- Fa veire d'onte bofa lo vent. 2- Partir (s').
3- Enric lo quatren, per exemple. Avança dins l'aiga. 4- Passi a l'aiga clara. Pòt estre contrat. 5- Atrapaa en Provença. 6- La tiá. Apelas. 7- Per faire la sopa. Savi (savo) a Nimes. 8- Mena de sanha. A remplaçat 45 e 33.

A- Pichòt caion. B- Pas regulièra. C- Pichòta granolha. Rainier de Monaco, per exemple.
D- Se'n va quand lo seguent arriba. Chaena americana. E- Orgolhósa sens rason. F- Tot ven a la siá. Pas a vendre au diable.
G- Relatiu aus Jufes. H- Gentas gobilhas.

LO BEURE E, LO MINJAR ...

Balada Gormanda en Occitania : Ardecha

MAUCHA O POITRÒLA

Per 8 a 10 personas

- Prene una pansa (estomac) de caion, la lavar ben coma fau daube d'aiga salaa, rinçar a l'aiga vinaigraa, far blanchir 5 minutas dins d'aiga bolhenta, tirar e garar la pèl dau dedins. (Si fasètz pas lo caion, povètz tanben far preparar la pansa per lo charcutièr).

- 700 gramas d'eichina de caion
- 300 gramas de lard magre
- 1 gròs chaul verd frisat o 2 quilòs de verd de bletas.
- 1 quilò de tartifles
- 6 a 8 pastenalhas
- 4 ravas
- 2 venas d'alhet
- 1 gròssa ceba
- 1 veironet d'aigardent (2 cl)
- Sau e pebre.

. Far blanchir lo chaul o lo verd de bletas quauquas minutas. Esgotar ben (pressar dins un torchon) chaplar puèi grossièrament.

. Pelar, lavar e copar en pichòts tròces totes los autres legumes, lo lard e l'eichina.

. Mesclar viande, legumes e aigardent, salar e pebrar.

. Farcir la pansa daube lo mescladís, cóser, pleiar dins un torchon, plonjar dins una ola plena d'aiga. Ajotar un pauc de sau, de pebre, 4 fuèlhas de laurièr e 3 clavèls de giròfle, far prene lo bolh e laisser fremir 4 a 5 oras de temps.

. Servir chaud en tranchas de 2 cm d'espessor. (Las rèstas se pòvan minjar frèidas).

Lucette Rouchier

Nòtas :

- MAUCHA per l'Ardecha d'en naut (aube lo chaul ?)
- POITRÒLA per l'Ardecha mejornala (daube lo verd de bletas ?)
- Dins la farciá de la MAUCHA se pòt apondre una dotzena de prunèus e quauques rasims secs gonflats dins d'aiga chaudeta.

MOTS CROISATS (responsas)

1- Viravòla. 2- Enanar. 3- Rei. Naja. 4- Rinci. UT. 5- Agantada. 6- Ta. Nomas. 7- Ola. Sai. 8- Narsa. CD.

A- Verraton. B- Ineigala. C- Raina. AR. D- An. CNN. E- Vanitòsa. F- Ora. Ama. G- Judaic. H-